

Tartalom

A tulajdonról illetve a tulajdonjogról, kicsit közelebbről. Miért fontos, milyen előnyei és hátrányai vannak a magántulajdonnak? Milyen részjogosultságok alkotják a tulajdonjogot? A tulajdonjog különféle korlátozásai.

Megjegyzés

8 oldal, 2000 szó. Segít kicsit más szemszögből tekinteni a tulajdonlásra, kicsit pontosabban megérteni, hogy mit jelent az, hogy valami a miénk. Érdekes lehet például, hogy ez egy emberek közötti viszony, nem a tulajdonos és a tulajdona közötti. Nem árt továbbá belegondolni a tulajdonjog különféle részjogosultságaiba (birtoklás, használat, hasznosítás, stb...); illetve különféle korlátaiba és a vele járó kötelezettségekbe sem (szomszédjogok, szolgalmak, stb...).

Tulajdon

(Azonosító: 082; Változat: 01)

Pozíció a műben

Előszó

A világ működése

Bevezetés

Elvek

Alapok

Élet

Elme

Ember

Társadalom

Csoportok

Politika

A gazdaság elmélete

Versengés és együttműködés

Racionalitás és önzés

Iparizált világunk

Tulajdon

Preferenciák és hasznosság

A piac alapjai

A piac előnyei

A piac elvi korlátai

A piac gyakorlati hiányosságai

Ár és érték

Specializáció és standardizáció

Gazdaságpolitika, makroökonómia

Közgazdaságtan

Pénz és hitel

Értékteremtés

A gazdaság gyakorlata

Kultúra

Etika

Egység

Program

Az ember élete

1. A tulajdon és fontossága	2	—
2. Tulajdonjog	4	
3. A magántulajdon hasznai és kárai	7	1

1. A tulajdon és fontossága

1) Milyen okokból fontos a tulajdon?

- **Az ember egyik alapvető motivációja a birtoklási vágy.**

Nyilván, mert az életben maradáshoz, szaporodáshoz bizonyos dolgok birtoklására volt szükség, már nagyon régtől fogva.

- **A tulajdon rendezett társadalmi viszonyokat biztosít.**

Így egyértelműen lehet tudni, hogy mi kié, ki mit tehet meg egyik vagy másik dologgal, illetve milyen kötelezettségei vannak velük kapcsolatban – nincs tehát állandó vita, konfliktus ezek okán.

- **Megelőzi, hogy a tulajdon tárgyát a kelleténél intenzívebben használják.**

Avagy „közös lónak túrós a háta”: a közös dolgok használatára mindenki mértéktartás nélkül igényt tartana, míg a karbantartásukat, a dologgal kapcsolatos költségeket, problémákat inkább a többiekre hagynák. Ezzel a dolog állapota rövidesen leromlana, használhatatlanná válna, illetve az érintettek összessége tekintetében kevesebb hasznosságot adna, mintha az magántulajdonban állna.

Lásd alább a magántulajdon hasznait és kárait, benne bővebben az utóbbi pontban írtakról is.

2) Tulajdonfajták

Például:

- **A magán és a közösségi tulajdon**

Közösségi a tulajdon, ha egy dolog a szélesebb közösségé, különösen az államé.

Nagyjából a magán és a közösségi tulajdon közé helyezhető el továbbá a **közös tulajdon**, amikor egy dolog meghatározott arányban áll az egyes tulajdonosok tulajdonában; például amikor a házastársak fele-fele arányban tulajdonosai a háznak, amelyben a család lakik. (@@Abban nem vagyok 100%-ig biztos, hogy a házastársi közös vagyon, tulajdon ugyanolyan, mint egy akármilyen közös tulajdon. Aki tud erről biztosan, szóljon.)

○ A személyes tulajdon és a vagyon

Melyek a magántulajdonon belül vannak. A **személyes tulajdon** az ember mindennapi életben használt dolgait jelenti: a fogkeféjét, a ruháit, az autóját, stb... Ezt általában politikai, ideológiai alapon sem szokták elvitatni, például a kommunisták, legalábbis, amíg ez a vagyon normál mértékű.

A **vagyon** az, ami ezen túl van, az ember megélhetését, jólétét és biztonságát biztosítja, a lehetőségeit tágítja. Ide tartoznak például a befektetéseink, értékpapírjaink vagy mondjuk az a lakás, melyet nem arra használunk, hogy benne lakjunk, hanem arra, hogy pénzért kiadjuk.

Itt érdemes még megemlíteni, hogy **tulajdon nemcsak anyagi dolgokon állhat fenn**, például a pénzünk sem feltétlen készpénz; továbbá **nemcsak természetes személyeknek (embereknek) lehet tulajdona**, hanem szervezeteknek is. (@@Ugye itt szervezetek helyet azt mondani, hogy jogi személyek, túl szűk volna? Ugye jogi személyiség nélküli szervezeteknek is lehet tulajdona?)

3) A tulajdon és különösen a magántulajdon alapvető eleme a politikai-gazdasági rendszereknek, a társadalomnak.

Nem utolsósorban azért, mert nagyban hozzájárul a rendezett társadalmi viszonyokhoz, ahogyan azt fentebb említettem. Ha a tulajdon biztonsága meginogna, könnyen nagy fölbolydulás lehetne: az erős (vagy az állam) elvenné azt a gyengétől, az nem akarná odaadni, stb...

Az állam tehát általában védi a magántulajdont.

Bár ez a védelem nem abszolút: az állam adókat vet ki (gondoljunk különösen a vagyoadóra), és gyakran joga van ki is sajátítani a magántulajdont. E lehetőségek azonban rendszerint csak megfelelő garanciák mellett gyakorolhatók, mint amilyen a törvényesség vagy a kártalanítás. Lásd alább a kisajátításról mondottakat. Továbbá...

Lásd az 'Érdekek' témában, hogy a politika nagyrészt az osztozkodásról szól, annak többé-kevésbé civilizált formája. Azonkívül tulajdon nélkül piac sem létezhetne, hiszen a piac arról szól, hogy ott elcseréljük azt, ami az enyém és a tiéd.

Valamint, a magántulajdon fontossága és a társadalmi rendszerek kapcsán emlékezzünk még meg itt **az egyenlősítő**

törekvések, a kommunizmus kudarcáról. Ennek többek között az is oka volt, hogy az emberek nem igazán akarnak egyenlők lenni, legalábbis, ha ez a részükről lemondást jelent. Továbbá, ha nincs megfelelő ösztönzés, ha a törekvés nem nyeri el anyagi jutalmát, akkor az emberek nem igyekeznek, ami az egész gazdaság állapotán is meglátszik.

A kommunizmus hibáiról részletesebben **lásd** az 'Ideológiák' témában.

2. Tulajdonjog

1) A tulajdon emberek közötti viszony, nem pedig az ember és a tulajdona közötti.

Ez elsőre meglepő lehet, pedig így van: ha nekem van egy tulajdonom, az azt jelenti, hogy én jogosult vagyok vele bizonyos dolgokat megtenni, az pedig, hogy jogosult vagyok, annyit tesz, hogy mindenki más köteles tőrní, amit teszek, illetve köteles tartózkodni attól, hogy beavatkozzon abba, amit teszek. **A tulajdonlás lényege tehát az, hogy miket tehetek én, és másoknak hogyan kell ehhez viszonyulniuk. Ez a tulajdonjog.**

A tulajdonlás, a tulajdonjog tehát a társadalomtól, a többi ember elismerésétől és az állami hatalomtól függ, mely biztosítja számunkra, hogy zavartalanul megtehessük azt, amire a tulajdonunkkal kapcsolatban jogosultak vagyunk. A társadalmon kívül tehát tulajdon sincs, csak birtoklás.

A **birtoklást** érdemes elhatárolni a tulajdonlástól, előbbi ugyanis nem jog, hanem tény, azt jelenti, hogy **a dolog kinél van.**

Amikor tehát megveszünk egy dolgot, akkor lényegében jogokért fizetünk. Gyakorlatilag tehát csak jogokkal kereskedünk, nem tárgyakkal.

2) A tulajdonjog tartalma és részei

A tulajdonjog, eredendően, a dolog feletti korlátlan hatalmat jelenti, vagyis, hogy a tulajdonos azt tehet a tulajdonával, amit

csak akar. („Eredendően”, mivel, mint látni fogjuk, a tulajdonjogot gyakran korlátozzák.)

A tulajdonjogon belül **több különféle részjogosultság** különböztethető meg, különösen:

- **Birtoklás**

Vagyis, hogy a dolog nálunk lehet.

- **Használat**

Amikor mondjuk egy lakásban benne lakunk.

- **Hasznosítás**

Bizonyos dolgok ugyanis hasznot termelhetnek, például egy lakást ki is lehet adni.

- **Rendelkezés**

Ez azt jelenti, hogy mi dönthetünk a dolog sorsáról, arról, hogy **mi legyen vele**. Például elhasználjuk, átalakítjuk, megsemmisítjük? De el is idegeníthetjük (pl. eladás, elajándékozás), vagy lehet, hogy nem teljesen válunk meg tőle, csak bizonyos részjogosultságokat engedünk át (kölcsonadás), esetleg meg is terhelhetjük (jelzálog) vagy le is mondhatunk róla (magyarul eldobjuk).

Fontos, hogy a dologgal kapcsolatos jogok elválhatnak egymástól. Például, ha valamit kölcsönadunk, akkor a birtoklás és használat jogát átengedjük másnak, aki azonban nem rendelkezhet a dolgot illetően, nem adhatja el azt, a rendelkezés joga tehát nálunk marad.

3) A tulajdonlás kötelezettségekkel is jár

A tulajdonost nem csak jogosultságok illetik meg. **Például**, ha van egy telkem, rajta egy ház, lehet, hogy ingatlanadót kell fizetnem utánuk; valamint az is lehet, hogy a szomszéd teleknek nincs közvetlen összeköttetése a közúttal, emiatt pedig nekem biztosítanom kell a szomszédom átjárását (**szolgálat**).

4) A tulajdonjog korlátozásai

Az imént említettem, hogy a tulajdonjogot gyakran korlátozzák, gyakran a saját tulajdonunkkal sem tehetünk meg bármit:

- **Magánjogi korlátozások**

- **Szomszédjogok**

Ez azt jelenti, hogy a tulajdonunkat úgy kell használnunk, hogy azzal másokat, különösen a szomszédokat, szükségtelenül ne zavarjunk, jogaik gyakorlását ne veszélyeztessük.

- **Elidegenítési és terhelési tilalom**

Ilyet például ajándékozáskor lehet kikötni, mondjuk, ha a szülő nem szeretné, hogy a gyereke elkótyavetyélje a családi ezüstöt.

Ezek a korlátozások azért magánjogiak, mert magánfelek között magánérdekeket védenek.

- **Közjogi korlátozások**

Melyek a közérdek védelmében korlátozzák a tulajdonosok jogait. Például:

- **Birtokba nem vehető dolgok**

Mint amilyen a levegő, amire senki nem mondhatja, hogy az az övé, ő birtokolja.

- **Kizárólagos állami tulajdon**

Pl. az országos közutak, a kitermeletlen ásványkincsek vagy a távközlési frekvenciák. Az ilyenek senki más tulajdonában nem állhatnak, mint az államéban.

Itt említhető, hogy bár a dolgok általában **forgalomképesek**, vannak olyanok is, melyek **forgalomképtelenek**, másra nem ruházhatók át; mint például a kizárólagos állami tulajdon elemei. Vannak továbbá a **korlátozottan forgalomképes dolgok**; amilyen a termőföld is lehet, ha a törvény azt mondja, hogy az csak belföldi magánszemély tulajdonában állhat. (@@Jó példa ez a termőföld ide?)

- **A birtoklás korlátozása**

Ez olyan dolgokat szokott érinteni, melyek a birtokosra vagy a környezetére veszélyesek lehetnek, mint a lőfegyverek, robbanóanyagok, mérgek és drogok, stb...

- **A használat és hasznosítás korlátozása**

Itt olyanokra gondoljunk, mint amikor előírják, hogy az autónkba be kell szerelnünk a biztonsági övet; hogy addig nem vehetünk használatba egy épületet, ameddig a hatóság azt nem engedélyezi; vagy hogy a termőföldet kötelező bizonyos fokig megművelnünk.

- **Kisajátítás**

Ez olyannyira korlátozza a tulajdonjogot, hogy teljesen elvonja azt a tulajdonostól, annak akaratától függetlenül.

A köznek ugyanis lényegesen nagyobb érdeke fűződhet az adott dologhoz, mint az eredeti tulajdonosnak; mint mondjuk akkor, ha egy autópályát csak úgy lehet egyenes vonalban megépíteni, ha az annak nyomvonalába eső telket kisajátítják.

Jogállamokban ilyet természetesen csak **szigorú garanciák** mellett lehet tenni, melyek közül a legfontosabb a megfelelő, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás.

3. A magántulajdon hasznai és kárai

Miért jó és miért rossz a magántulajdon?

1) Hasznok

- **A birtoklási vágy kielégítése**
- **Egyértelművé teszi, hogy mi kié**, ki mit tehet a dologgal, illetve, hogy a dologhoz kapcsolódó kötelezettségek kit terhelnek. Ezekről nincs vita, nem származik belőlük konfliktus.
- **A dologgal kapcsolatos költségek, problémák azt terhelik, aki annak hasznait beszedi.** (Ami igazságos.)
- **A magántulajdon megelőzi, hogy a dolgot a kelleténél intenzívebben használják, ezzel annak állapotát lerontsák, illetve a társadalmi hasznosságot csökkentésük.** (Ami hasznos.)

(A társadalmi hasznosság az, hogy az összes ember együttvéve mennyire érzi jól magát.)

A téma elején említettem, hogy „**közös lónak túrós a háta**”, a ló ugyanis izzad, mert mindenki úgy dolgoztatja, ahogy csak bírja, stb... Ezt a problémát illusztrálja ‘A piac alapjai’ témában olvasható „**Közlegelő Tragédiája**” is, egy híres közgazdasági példa. Lényege, hogy ha van egy közös tulajdonban álló legelő (vagy bármi), akkor azt mindenki nyaklók nélkül használja, az állagának megóvásával, javításával viszont senki nem törődik – amitől az hamarosan tönkre is megy, és már senkinek nem lesz hol legeltetnie.

A legelő állapotának leromlása mellett, az előző pontot illetően, azt érdemes még észrevenni, hogy ha valaki kihajtja az állatait, az ezzel okozott állapotromlás a többi legeltetőre is negatív hatással van, az ő állatainak is kevesebb fű marad, illetve, ha utóbbiak úgy is döntenének, hogy a hanyag legeltető helyett megpróbálják, például műtrágyázással, javítani a legelő állapotát, az számukra jelent költséget. **Az okozott problémák és költségek tehát nagyrészt másokat terhelnek.**

Ha azonban a legelőt privatizálják, felosztják a legeltetők között, akkor a helyzet egészen más, a maga parcellájára mindenki vigyázni fog – éppen azért, mert tudja, ha túlhasználja azt, annak saját maga issza meg a levét, vagy úgy, hogy az állatainak nem lesz mit ennie, vagy úgy, hogy kemény pénzeket fizet a műtrágyáért: **a problémák és költségek immár ő magát terhelik. A sajátjával tehát az ember óvatosabban bánik, a legelő virágzik, és az állatoknak továbbra is van mit enniük, senki nem megy tönkre.**

Hasonló a helyzet, ha mondjuk van egy **gyár**, melynek a füstjét a környékén élők kénytelenek folyamatosan szívni. A károsultak könnyebben érvényesítik az érdekeiket az egy darab tulajdonossal szemben, mintha a gyár közösségi tulajdonban állna, az ország összes lakosáé lenne, akiknek nagy részét a szennyezés nem érintené, nem is érdekelné, csak az, hogy a gyár minél többet termeljen. **A privatizáció megkönnyítheti az externáliák visszatérítését arra, aki a dolog hasznait szedi.** §

Úgy is mondják ezt, hogy **a magántulajdonba adás internalizálja az externáliákat.** **Externália** (kb. külső hatás) az, amikor az én döntéseim, tevékenységem kívülállókra is hatással vannak: ha kihajtom az állataimat a legelőre, kevesebb fű marad a többieknek, (vagy fizethetnek a műtrágyáért); ha a gyárban befűtöm a kazánt, a környékbeliek köhögni kezdenek. Az **internalizálás** (kb. belsővé tétel) annyit tesz, hogy ezek a hatások immár rám hárulnak: a saját legelőmet teszem tönkre, illetve kártalanítást kell fizetnem a gyár körül lakóknak. Az externáliákról lásd ‘A piac elvi korlátai’ témában.

A magántulajdonnak köszönhetően tehát a dolgot nem fogják a kellesténél intenzívebben használni, két szempontból sem: 1) a

dolog szempontjából (virágzó legelő); 2) társadalmi szempontból (hosszabb távon is lesz mit enniük az állatoknak, prosperáló gazdák, illetve kevesebb füst).

○ **A magántulajdon ösztönző ereje**

Rendesen ugyanis ahhoz, hogy tulajdont szerezzünk, cserébe tennünk kell valamit, dolgoznunk kell, el kell végeznünk valamilyen munkát – amivel értéket teremtünk. Ellenben, ha a közös tulajdon úgylis a miénk, kevésbé vagyunk hajlandóak megmozdulni.

2) A magántulajdon kárai

○ **Első közelítésben csökkenti a társadalmi hasznosságot**

Miért? Mert sokan ki vannak rekesztve a dolog használatából, például nem vihetem el más autóját egy körre, akkor sem, ha azt ő éppen nem használja, csak áll ott kihasználatlanul.

Miért „első közelítésben”? Mert ha bárki elvihetné az autót, akkor azt a fentiek értelmében hamarosan lehasználnák, kisvártatva senkinek nem lenne autója; továbbá folytonos lenne a vita, a konfliktus, hogy ki furikázhasson, stb...

○ **Egyenlőtlenség, igazságtalanság, feszültségek**

Ahogy magunk körül is láthatjuk, az egyenlőtlenségek jelentős mértékben együtt járnak a magántulajdon intézményével. Ezeknek az egyenlőtlenségeknek bizonyos része ugyan igazságos, amennyiben a szorgalmasnak több van, mint a lustának, másik részük viszont igazságtalan, mondjuk, ha valaki okosabbnak születik, és azzal több pénzt keres; vagy ha az egyik örököl, a másik meg nem; egészen odáig, hogy egyesek lopással és bűnözéssel szereznek vagyonokat. Az egyenlőtlenség pedig, különösen, ha igazságtalan, feszültségeket, konfliktusokat szül.

Lásd ide kapcsolódóan az ‘Egyenlőtlenség’ témát.

Szeretnél magad is hozzájárulni az emberek felvilágosításához, egy jobb világhoz? Mesélj erről a könyvről másoknak, a barátaidnak.

Klikkelhető linkek (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

[Kérdőív](#) – [Fórum](#) – [Email](#)

Valamint, ha tetszett, oszd meg ezt a témát a Facebook-on.

Klikk a gombra (Word-ben a Ctrl-t nyomni közben):

